

Lennart Gabrielson 1915-1968 – en amatörsamlare i det fördolda

BENGT ÅKE BENGTTSSON

Bengtsson, B.Å.: Lennart Gabrielson 1915-1968 – en amatörsamlare i det fördolda. [**Lennart Gabrielson 1915-1968 – an unknown amateur collector.**] – Entomologisk Tidskrift 135 (1-2): 60-62. Uppsala, Sweden 2014. ISSN 0013-886x.

Lennart Gabrielson was born in Karlshamn, Blekinge (SE Sweden), where he also lived most part of his life. His collection, which still is owned by his relatives, is therefore an interesting document of the fauna in the region in the mid-1900's. The author has now gone through the collection, and although parts of it are destroyed by pest insects, there were several interesting records of e.g. *Parnassius apollo* and *Hamaeris lucina*, which are now probably extinct from the province. Gabrielson's specimens have now been registered, and some of the most interesting have been stored in the author's collection.

Bengt Å. Bengtsson, Lokegatan 3, SE-386 93 Färjestaden, Sweden; bengt.a.bengtsson@gmail.com

Vid ett 50-årigt studentjubileum den 11 maj 2013 på Eriksberg en mil öster om Karlshamn berättade ägaren och den inbjudande värden Rune Andersson om natur- och viltreservatet Eriksberg och han nämnde då, att jag höll på med en inventering av fjäril fauna inom reservatet. En av mina studentkamrater, Eva Lundström från Karlshamn, frågade mig under jubileet om jag hade känt hennes pappa, Lennart Gabrielson, död sedan länge (Fig. 1). Det gjorde jag inte, men blev intresserad då Eva berättade, att hennes pappas fjärilssamling fanns kvar och förvarades i familjens fritidshus i Vettekulla strax öster om Karlshamn. Jag blev inbjuden dit för att granska samlingen och det skedde någon månad senare.

Lennart Gabrielson var född i Karlshamn 1915 men växte upp i Karlskrona och Stockholm. Han tog studenten på Kungsholms läroverk i Stockholm och blev sedan civilingenjör på KTH. Han fick jobb på Sydkraft i Malmö där han träffade sin blivande fru Ulla, som studerade till sjuksköterska. Tillsammans fick de tre barn, Eva (1944), Jan (1946) och Karin (1949). 1947 flyttade familjen till Knäred i Halland. Hon har

fortfarande ett klart minne av Lennarts samlargärning trots sina 94 år.

Lennart började samla fjärilar tidigt, uppmuntrad av sin morbror, advokaten Hugo Santesson, som bodde på Röselid mellan Asarum och Karlshamn. Hugo Santesson var en hängiven samlare, men p.g.a. sitt advokatarbete fanns inte alltid möjlighet att komma ut då vädret var som gynnsammast. Därför innehöll hans samling en del inbytta eller köpta fjärilar. Hugo umgicks flitigt med en annan storsamlare i trakten, Bertil Reuterskiöld, som jag själv samlade tillsammans med åtskilliga gånger från slutet av 1950-talet till hans död 1986. Hugo fick jag tyvärr aldrig nöjet att träffa.

Då Lennarts samlande började på allvar köptes ett insektsskåp med 24 lådor, där han kunde sätta in de artbestämda fjärilarna. År 1951 flyttade familjen tillbaka till Karlshamn, där han arbetade som distriktschef för Sydkraft. Fjärilssamlandet fortsatte i närområdet, som på den tiden var ett idylliskt jordbrukslandskap i det blekingska kustområdet. På somrarna for familjen Gabrielson till sommarstugan i Magnarp utanför Ängel-

Figur 1. Lennart Gabrielson.

holm. Där samlade Lennart in en hel del av sitt material och de tre barnen hjälpte sin pappa att fånga fjärilar. Vissa somrar var Lennart uppe i Norrland tillsammans med några samlarkollegor och hade då med sig en del ”nya, exotiska” arter hem.

När han bodde i Knäred ägnade han sig åt bokbindning vid sidan av arbete och fjärilar. Han sysslade också med frimärkssamling alltsedan barndomen och var senare med att bilda Karlshamns Filatelistklubb, som han var ordförande i fram till sin död. Lennart var mycket händig och kunde snickra och måla. Han vistades ofta på Sydkrafts vatten vid Mörrum och fiskade där. Trots ett hörselhandikapp från barndomen var han framgångsrik inom de områden han intresserade sig för. Han dog redan 1968 och blev alltså bara 53 år.

När jag besökte dottern Eva med familj i Vettekulla sommaren 2013 fick jag tillfälle att gå igenom samlingen. Tidigare hade Högskolan i Kristianstad fått en förfrågan av familjen Lundström om den var intresserad av att ta hand om samlingen. Man hade svarat ”ja” men inte haft tillfälle att gå vidare i ärendet. Nu var samlingen ganska illa åtgången av skadeinsekter och därför

var endast en del av djuren intakta och bara ett fåtal av vetenskapligt intresse, då bakkroppar saknades eller ofta ännu mer.

Jag lade in samtliga identifierbara arter i en Excel-fil och senare i Artportalen, men av tidsskäl kunde inte alla data noteras för de vanligaste arterna. För de mest intressanta arterna gjordes noggrannare nedteckningar och några exemplar av speciell betydelse togs tillvara och befinner sig nu i min samling. Lennart hade bestämt de allra flesta arterna korrekt och de få felbestämningar som upptäcktes av mig berodde nog främst på att litteraturen på 1950-talet var bristfällig eller otillgänglig. Han gjorde en del genitalpreparat, genomgående av vanliga arter, men hans optiska utrustning var inte så avancerad, varför preparaten inte alltid blev så lätta att tyda. Hans praktiska sinnelag och ordningssamhet kunde dock genast märkas av de hjälpmedel, som han själv hade tillverkat för att underlätta sitt samlande.

Bland de mer anmärkningsvärda arterna kan nämnas följande. På Sternö utanför Karlshamn fanns fram till 1950-talet en fast population av apollofjäril *Parnassius apollo*. Också i Djupadal vid Ronneby fanns förr apollofjäril och i Lennarts samling förvarades två exemplar som han själv hade samlat in 1939 från den platsen. Dessutom hade han fått en hona av Nils Burrau tagen 1947 vid Nordingrå i Ångermanland.

I Hällaryd utanför Karlshamn fångade Lennart en hona av gullvivefjäril *Hamaeris lucina* den 1 juni 1952. Den är sannolikt utgången från området idag, kanske t.o.m. från hela landskapet.

Han var sannolikt en av de första att få tag i gråbokapuschongfly *Cucullia fraudatrix* efter primärfyndet i Kalmar 1950. På etiketten står det Asarum, Stampen 7.8.52. En annan art i släktet *Cucullia* värt att nämna är ett exemplar av flenörtskapuschongfly *C. scrophulariae*, som fanns i Lennarts samling, kläckt av A. Grimlund 4.6.45 genom en larv funnen på Lindenbergsvägen i Karlshamn.

Under sin semestervistelse 1954 i Magnarp, Vejbystrand i nordvästra Skåne fann han en hona av det sällsynta nattflyet vitbandat nejlikfly *Hadena compta* och i Knäred hade han 1950 funnit förväxlat stamfly *Hydraecia ultima*, också en hona. Både i Knäred (16.8.1950) och

Figur 2. Några speciellt intressanta fjärilar ur Lennart Gabrielsons samling, av vilka de flesta nu inlemmats i författarens samling.

Some interesting specimens from Lennart Gabrielson's collection of which most now are stored in the author's collection.

i Magnarp (22.8.1952) fann han rosenryggat ordensfly *Catocala pacta*, en art som sedan mitten av 1950-talet tycks ha gått tillbaka kraftigt och bara finns på ett fåtal ställen i landet.

Givetvis hade Lennart fått tag i Blekinges "karaktärsart" bland storfjärilarna, berberisfältmätare *Pareulype berberata*. Det första svenska exemplaret hittades i Blekinge 1949 av Hugo Santesson och landskapet är fortfarande det enda där mätaren har kända fasta populationer, även om enstaka fynd från Öland och Gotland tyder på en långsam expansion. Exemplaren i Lennarts samling är från 1952 och insamlade vid Stampen (en fastighet mellan Asarum och Karlshamn).

Eftersom samlingen i övrigt tyvärr är i dåligt skick har Eva, som förvaltar den, rekommenderats av mig att göra som hon vill med de lådor som innehåller resten av det insamlade materialet. Så vitt jag har kunnat bedöma är det som finns kvar

förhållandevis triviale men kan om möjligt ändå tas tillvara. Kanske kan Kristianstad högskola ta över den och förstöra de skadedjur som fortfarande finns kvar i lådorna. Samlingen omfattar totalt uppskattningsvis drygt 500 storfjärilsarter och några tiotal småfjärilsarter, de flesta typiska för det landskap Lennart samlade i på 1940- och 50-talet. Huvuddelen av exemplaren kommer från Karlshamnområdet, Knäred i Halland och från Magnarp i nordvästra Skåne. Samlingen är ett gott exempel på hur en lokalsamling kan spegla förhållandena för ett drygt halvsekel sedan. Lennart kan så här i efterhand hyllas för de fynd han gjorde på sin tid i det fortfarande idylliska Sydsverige.

Ett stort tack till dottern Eva, som lät mig undersöka samlingen och gav mig många uppgifter om Lennart. Tack också till övriga familjen som gästvänligt tog emot mig vid besöket i Vettekulla.